

## Origin and Function of Narratives in Sermon of Pra Paisal Visalo

Jakkrin Junlaprom<sup>1\*</sup>

*Received: February 27, 2024 Revised: June 20, 2024 Accepted: 31 July, 2024*

### Abstract

This article on “Origin and Function of Narratives in Sermon of Pra Paisal Visalo” was a part of the research titled, “Narratives in Sermon of Pra Paisal Visalo”. The findings revealed that narratives in sermon of Pra Paisal Visalo consisted of 6 types: a) a narrative of unidentified individuals, b) History of Buddha, History of Buddha's disciples and biography of current Buddhist monks, c) a narrative of the disciples or famous people in society, d) a fictional story such as common and Zen tales, e) a historical story, and f) a story of the people whom Pra Paisal Visalo knew and got familiar with.

Additionally, each type of narratives served various functions: 1) a narrative as an introduction to Buddhist principles referred to a story that was told before the sermon, then, Pra Paisal Visalo connected the Buddhist principles by introducing them to solve the problems of that story., 2) a narrative as a main point of the story referred to a narrative used as a leading part of knowledge and understanding in the important content of sermon such as characters of a famous person appearing only in that Dharma episode., and 3) a narrative as an inserted story refers to a short story or example incorporated into the sermon’s content, such as stories of ordinary people who were not famous or many short fables, were different from a narrative used as an example of sermon, which were more emphasized the importance of the stories.

**Keywords:** Pra Paisal Visalo, Narrative, Story

<sup>1</sup> Faculty of Humanities, University of the Thai Chamber of Commerce.

\* Corresponding author. E-mail: jaksilp@hotmail.com

# ที่มาและหน้าที่ของเรื่องเล่าในบทกรรมเทศนา ของพระไพศาล วิสาโล

จักริน จุลพรหม<sup>1</sup>\*

วันรับบทความ: February 27, 2024 วันแก้ไขบทความ: June 20, 2024 วันตอบรับบทความ: 31 July, 2024

## บทคัดย่อ

บทความเรื่อง ที่มาและหน้าที่ของเรื่องเล่าในบทกรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “เรื่องเล่าในบทกรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล” ผลการวิจัยพบว่าเรื่องที่พระไพศาล วิสาโลนำมาเล่าประกอบบทกรรมเทศนามีเป็น 6 ประเภท ได้แก่ ก) เรื่องของบุคคลทั่วไปที่ไม่ระบุตัวตน ข) พุทธประวัติ ประวัติพุทธสาวกและประวัติพระภิกษุในปัจจุบัน ค) เรื่องของลูกศิษย์ หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม ง) เรื่องสมมติ เช่น นิทานทั่วไปและนิทานในลัทธิเซ็น จ) เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ฉ) เรื่องของคนที่มีพระไพศาล วิสาโลรู้จักหรือญาติโยมที่ท่านคุ้นเคย

นอกจากนี้ เรื่องเล่าแต่ละประเภทยังถูกนำมาใช้ในหน้าที่แตกต่างกัน ได้แก่ 1) การนำมาเป็นส่วนนำเข้าสู่หลักธรรม หมายถึง เรื่องเล่าถูกเล่าก่อนการเทศน์ จากนั้นท่านจะเชื่อมโยงหลักธรรมด้วยการนำหลักธรรมมาคลี่คลายปัญหาของเรื่องราว 2) การใช้เป็นเรื่องเล่าหลัก หมายถึง การใช้เรื่องเล่าเป็นส่วนนำความรู้ความเข้าใจเนื้อหาธรรมเทศนาด้วยการนำมาเล่า เรื่องที่ถูกนำมาเล่าจะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เช่น บุคคลที่เป็นตัวละครในเรื่องเป็นผู้มีชื่อเสียง ซึ่งเรื่องนั้นจะปรากฏเพียงเรื่องเดียวต่อเนื้อหาธรรมะตอนนั้น และ 3) การใช้เป็นเรื่องแทรก หมายถึง การนำเรื่องขนาดสั้นหรือเป็นเพียงตัวอย่างของบทเทศน์สอดแทรกในเนื้อหาบทกรรมเทศนา ได้แก่ เรื่องของคนทั่วไปที่ไม่มีชื่อเสียง หรือเป็นเรื่องขนาดสั้นหลาย ๆ เรื่องที่นำมาเล่าต่อกัน ซึ่งต่างจากเรื่องเล่าที่ทำหน้าที่เป็นตัวอย่างประกอบการเทศน์ซึ่งเน้นความสำคัญของเรื่องที่นำมาเล่ามากกว่า

**คำสำคัญ:** พระไพศาล วิสาโล เรื่องเล่า เรื่องราว

<sup>1</sup>คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

\* Corresponding author. E-mail: jaksilp@hotmail.com

## บทนำ

พระไพศาล วิสาโล เป็นหนึ่งในพระนักเทศน์ ที่ใช้วิธีการสอดแทรกเรื่องเล่าในพุทธธรรมเทศนา จากผลการวิจัยพบว่าเรื่องเล่าในพุทธธรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล มีที่มาจากหลายแหล่ง และปรากฏในทุกส่วนของพุทธธรรมเทศนา นอกจากนี้ เรื่องเล่าเหล่านั้นยังทำหน้าที่แตกต่างกันอีกด้วย อาทิ หนังสือความสุกที่แท้ กล่าวถึงเศรษฐีคนหนึ่งชื่อ มาร์คอส ซึ่งทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองมีความร่ำรวยเพื่อเป็นหลักประกันให้ใช้จ่ายได้อย่างฟุ่มเฟือย การกล่าวถึงเศรษฐีคนดังกล่าวเป็นการนำเรื่องราวของบุคคลที่มีตัวตนจริงมาเป็นตัวอย่างนำเข้าสู่เนื้อหาที่กำลังจะกล่าวถึงต่อไป (Visalo, 2011)

พระไพศาล วิสาโล มีนามเดิมว่า นายไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์ เป็นบุตรคนที่ 4 ในจำนวน 5 คนของนายกกี้ และนางกิมวา แซ่ฮ่วย เป็นชาวกรุงเทพฯ เกิดเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ.2500 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลายที่โรงเรียนอัสสัมชัญ และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาประวัติศาสตร์ที่คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในระหว่างศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นท่านได้รับพระราชทานทุนภูมิพลในฐานะที่สอบเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้คะแนนสูงสุด 3 อันดับแรก และในระหว่างศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่านมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย และเคยเป็นสาราณียกรปาจารยสาร และเป็นเจ้าหน้าที่กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคมระหว่างปี พ.ศ. 2519-2526 อีกด้วย (Panyaphong et al., 2018)

หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ท่านได้ร่วมงานกับกลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคมและการสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กในชนบท ต่อมาท่านตัดสินใจจะบวช 1 พรรษา ในช่วงเวลาก่อนบวชราวปลายเดือนธันวาคม 2525 ท่านได้เตรียมตัวโดยการฝากตนเป็นศิษย์ของหลวงพ่อคำเขียน ซึ่งเป็นครูอาจารย์ที่มีเวลาในการดูแลสามารถกำกับกรปฏิบัติของศิษย์ได้อย่างใกล้ชิด หลังจากทีหลวงพ่อคำเขียนรับท่านเป็นศิษย์แล้ว ในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2526 ท่านได้อุปสมบทที่วัดทองนพคุณ เขตคลองสาน และได้ไปปฏิบัติธรรมกับหลวงพ่อเทียน จิตตสุโก ที่วัดสนามใน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยเน้นการฝึกจิตเจริญสติโดยใช้การเคลื่อนไหว จากนั้นในปี พ.ศ. 2527 ได้ย้ายไปจำพรรษาที่วัดป่าสุคติ โดยเน้นการปฏิบัติกรรมฐานหรือหลวงพ่อคำเขียน สุวณฺโณ พระไพศาล วิสาโล ยังคงจำพรรษาอยู่ที่วัดป่าสุคติเรื่อยมาจนปัจจุบันได้เป็นเจ้าอาวาสวัดดังกล่าว

ท่านมีผลงานธรรมเทศนามากมาย ทั้งหนังสือธรรมะ บทธรรมเทศนา รวมถึงช่วยเหลืองานสังคมและงานวิชาการ นอกจากนี้สื่อสิ่งพิมพ์แล้ว การเทศน์ของท่านถูกเผยแพร่ในสื่อออนไลน์หลายร้อยตอน ซึ่งมีที่มาจากการบินที่เทศนาธรรมให้แก่โยมที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดป่าสุคติ และสถานที่อื่น ๆ

ตามกิจนิมนต์ โดยการเทศน์ใช้เวลาเฉลี่ยประมาณ 30 นาที ทำให้เนื้อหามีความกระชับและตรงประเด็น ท่านมักยกเรื่องราวต่าง ๆ มาประกอบการเทศน์ของท่านอยู่เสมอ เพื่อเป็นตัวอย่างบ้าง เพื่อนำเข้าสู่หลักธรรมบ้าง เรื่องเล่าที่ท่านนำมาประกอบบทกรรมเทศนามีความหลากหลายทั้งที่มาและหน้าที่ของเรื่องเล่า จึงมีความน่าสนใจทั้งต่อการทำความเข้าใจตัวท่าน การเทศนาของท่าน และเป็นตัวอย่างแก่พระนักเทศน์และนักพูดทั่วไปอีกด้วย

ในฐานะ “สื่อบุคคล” ในระบบการสื่อสารแบบดั้งเดิม พระมีความสำคัญต่อการถ่ายทอดเรื่องราวและองค์ความรู้ตลอดจนทัศนคติต่าง ๆ พระไพศาล วิสาโล เองก็เช่นกัน ระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาท่านได้วางบทบาทของท่านในฐานะ “สื่อบุคคล” อย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดมุ่งหมายหลักของการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจหลักพุทธศาสนาและการประยุกต์หลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในชีวิตจริงโดยเฉพาะการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม (Kaewthep, 2006) การเล่าเรื่องประกอบบทกรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล เป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่พระไพศาล วิสาโลนำมาใช้เพื่อเข้าสู่หลักธรรม ด้วยเหตุที่เรื่องเล่ามีพลังในการโน้มน้าวใจผู้ฟังไม่น้อยกว่าสารธรรม การศึกษากลวิธีในการนำเรื่องเล่ามาใช้ในการเทศนาธรรมจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้เห็นพลังของเรื่องเล่ายิ่งขึ้น

ความจริง (fact) คือ สัจธรรมของโลกทั้งที่เป็นเหตุการณ์และคุณสมบัติต่าง ๆ ในโลก ต่อมาเมื่อความจริงถูกคัดเลือกมาเล่าจึงถูกปรับแต่งด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น ประสบการณ์และทัศนคติของผู้เล่า เป็นต้น ทำให้ความจริงที่ได้ถูกนำมาเล่าด้วยมุมมองที่แตกต่างไปของผู้เล่า ทั้งประสบการณ์ ทัศนคติ และวิธีการเล่า กลายเป็นเรื่องราว (Story) เรื่องราวจึงแตกต่างจากความจริงเพราะได้ผ่านการปรุงแต่งจากมนุษย์ และหนทางหนึ่งที่ทำให้มนุษย์รู้จักความจริงมากขึ้นคือการทำความเข้าใจความจริงผ่านเรื่องราว (Story) (Prasannam, 2017)

เรื่องราวถูกนำมาปรับปรุงอีกครั้งตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน เช่น เพื่อความสนุกสนาน เพื่อสร้างความสะเทือนใจ เพื่อให้เกิดการบริจาคและช่วยเหลือ เพื่อบำบัด หรือ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ฟังร่วมกันช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น เรื่องราวจึงถูกปรับให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ การลำดับเวลาของเรื่องราวใหม่, การเน้นความสำคัญของตัวละครในเรื่องราว ตลอดจนเพิ่มจุดเน้นสำคัญ (theme) เป็นต้น ทำให้เรื่องราวมีจุดประสงค์ในการสื่อสารที่ชัดเจนยิ่งขึ้นและกลายเป็นเรื่องเล่า (Narrative) (Tailangka, 2003) อาจกล่าวได้ว่าพัฒนาการจากรายการสู่เรื่องเล่าต้องอาศัยศิลปะการเล่าเรื่อง (Story Telling) คือ กลวิธีในการนำเสนอเรื่องเล่า ได้แก่ โครงเรื่อง (Plot) การสร้างตัวละคร (Character) ตลอดจนมุมมอง (Point of View) ของผู้เล่า เป็นต้น ดังนั้น การเล่าเรื่องที่ดีจึงเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เรื่องเล่าที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการในต่างประเทศ มุ่งศึกษาในบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการรับมือ

มีความน่าสนใจ เช่น เปลี่ยนจากการเล่าเรื่องแบบลำดับตามเวลาตามปฏิทินเป็นการลำดับเวลาแบบย้อนเวลากลับไปมา ทำให้เรื่องเล่ามีความซับซ้อนยิ่งขึ้น

เรื่องเล่าเป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจและเข้าใจเนื้อหาธรรมะได้ แม้ว่าการสื่อสารเนื้อหาธรรมะผ่านเรื่องเล่าจะ “อ้อม” กว่าการสอนหลักธรรมโดยตรง แต่กระนั้นการคัดสรรเรื่องเล่าให้สอดคล้องกับหลักธรรมเป็นกระบวนการสำคัญที่ผู้เล่าต้องประณีตและพิจารณาว่าเรื่องเล่าจะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการสื่อสารอย่างแท้จริงอีกทั้งต้องไม่กระทบต่อชื่อเสียงของบุคคลที่ถูกนำมาเป็นตัวอย่างในการเล่า หากมีการคัดสรรที่ดีแล้วเรื่องเล่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังคือทำให้ผู้ฟังเข้าใจหลักธรรมได้ดีขึ้น ในส่วนของสังคม เรื่องเล่าที่ถูกนำมาเล่าเป็นตัวอย่างของบุคคลจริงในสังคมที่ช่วยให้ผู้ฟังรับทราบสาเหตุการณ์เช่นนี้ หรือหลักธรรมข้อนี้ยังมีผู้ประสบกับปัญหาเช่นเดียวกับตน และหากเป็นเรื่องเล่าที่สะท้อนปัญหาของสังคม เช่น ความท้อแท้ที่มีผลกระทบต่อจิตใจของคนและตัวละครสามารถฟันฝ่าได้ ย่อมเป็นกำลังแก่ผู้ฟัง

เรื่องเล่า (Narrative) ได้รับความสนใจจากวงการวรรณกรรมมาก่อน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ศึกษาวิธีเล่าเรื่องทางวรรณกรรม ต่อมาได้นำไปใช้เพื่อศึกษาในวงการอื่น ๆ ในปัจจุบันเรื่องเล่ามีความสำคัญต่อวงการอื่น ๆ นอกจากวงการวรรณกรรม เช่น ในด้านการแพทย์ เรื่องเล่าถูกนำมาใช้บำบัดผู้ป่วย ซึ่งเรียกว่าเรื่องเล่าบำบัด (Narrative Therapy) (Vithayanon, n.d.) ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้แพทย์ไม่มองความเจ็บป่วยแบบตายตัว แต่สามารถเข้าใจความหมายและเหตุแห่งความเจ็บป่วยได้จากเรื่องเล่า นอกจากด้านการแพทย์แล้วเรื่องเล่ายังถูกนำมาใช้ในวงการธุรกิจ การประชาสัมพันธ์ และด้านอื่น ๆ อีกทั้งเรื่องเล่าถูกนำมาเป็นเครื่องมือรับใช้สังคมในด้านอื่น ๆ ที่ไม่เกิดมูลค่าทางการตลาดแต่มีมูลค่าทางสังคม (Laphawattanaphan, 2013) เช่น โครงการ CSR ต่าง ๆ เพื่อสร้างความสมานฉันท์ สร้างชุมชนที่เข้มแข็ง การต่อสู้ทางการเมือง รวมถึงเรื่องเล่าในการเทศนาธรรมอีกด้วย

## ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อช่วยให้เห็นพื้นฐานความคิดที่มีอิทธิพลต่อเรื่องเล่าของพระไพศาล วิสาโล ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับหลักธรรมในพุทธศาสนา กลุ่มที่สอง การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับแนวคิดและกลวิธีการสื่อสารของพระไพศาล วิสาโล และกลุ่มที่สาม การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องเล่า

## วรรณกรรมที่เกี่ยวกับหลักธรรมในพุทธศาสนา

วรรณกรรมที่เกี่ยวกับหลักธรรมของศาสนาพุทธที่ผู้วิจัยนำมาประกอบงานวิจัยเพื่อให้มีความเข้าใจหลักธรรมและปรัชญาที่พระไพศาล วิสาโล สื่อสาร มีจำนวน 3 เล่ม ได้แก่

พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ซึ่งเป็นหนังสือที่อธิบายหลักธรรมสำคัญ ๆ จำแนกเป็นหมวดหมู่ แบ่งเป็น 3 ภาค 6 ตอน 23 บท คือ ภาคที่ 1 มัชฌิมนิเทศนา เป็นภาคที่สาธยายสภาวะธรรม อาทิ ปฏิจจสมุปบาท อายตนะ และขันธ ภาคที่ 2 มัชฌิมาปฏิปทา มีเนื้อหาเกี่ยวกับคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อความเข้าใจโลกและเข้าใจมนุษย์ เช่น ชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร และกัลยณมิตรมีลักษณะเช่นไร ภาคที่ 3 อารยธรรมวิถี ประกอบด้วยตอนที่ 6 ชีวิตที่ดีเป็นอย่างไร ซึ่งกล่าวถึง ชีวิตและคุณธรรมพื้นฐานของอารยชน ความสุข เป็นต้น หนังสือพุทธธรรมเป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ไม่คุ้นกับหลักธรรม ทำให้เข้าใจบทธรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล เนื่องจากบทธรรมเทศนาถูกปรับให้มีความเชื่อมโยงกับการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน ตลอดจนความเป็นไป และวิถีของโลก (Somdet Phra Buddhaghosachary, 2019)

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เป็นพจนานุกรมธรรมฉบับสังเขป เพื่อให้ผู้ประสงค์ทำความเข้าใจข้อธรรมสามารถเข้าถึงความหมายได้โดยพลัน โดยจำแนกหลักธรรมตามจำนวนข้อธรรม อาทิ หมวด 1 เอกกะ หมวด 2 ทุกะ หมวด 3 ดิกะ ฯลฯ นั่นคือ ในหมวดใดมีข้อธรรมจำนวนเท่ากันก็จะรวบรวมไว้ในหมวดเดียวกัน เช่น หมวด 7 สัตตกะ อาทิ กัลยณมิตรธรรม 7 สปัจริสธรรม 7 อริยทรัพย์ 7 เป็นต้น พจนานุกรมพุทธธรรมเป็นเอกสารที่ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าถึงข้อธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมหรือข้อปฏิบัติที่พระไพศาล วิสาโล เทศนา ดังเช่น เมื่อเนื้อหาในบทธรรมเทศนากล่าวถึงความไม่โกรธ หรืออภิกโกธ ซึ่งเป็นข้อธรรม 1 ใน 10 ของทศพิธราชธรรม พจนานุกรมได้อธิบายว่า ความไม่โกรธ คือ ไม่เกรี้ยวกราดลุอำนาจความโกรธ จนเป็นเหตุให้วินิจฉัยความและกระทำการต่าง ๆ ผิดพลาดเสียธรรม ฯลฯ (Somdet Phra Buddhaghosacharya, 2021)

พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ : คำวัดที่ชาวพุทธควรรู้ ของพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. 9, ราชบัณฑิต) เจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม ซึ่งเป็นพจนานุกรมที่อ่านง่ายเนื่องจากผู้เขียนใช้ภาษา “ชาวบ้าน” เพื่อเข้าใจศัพท์วัด จุดเด่นของเอกสารฉบับนี้ คือเรียงลำดับข้อธรรมตามตัวอักษร ช่วยให้ผู้อ่านเข้าถึงหลักธรรมได้รวดเร็ว เช่น พหูสูต แปลว่า ผู้ได้สดับตรับฟังมาก คือ ผู้มีความรู้มาก ผู้คงแก่เรียน เป็นต้น (Phra Thammakittiwong (Thongdee Suratecho), 2005)

## วรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับพระไพศาล วิสาโล

พระไพศาล วิสาโล เป็นพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงและมีผู้ติดตามจำนวนมาก ทำให้มีงานวิจัยที่ศึกษาผลงานและแนวคิดของท่านจำนวนมาก งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทความนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ งานวิจัยที่ศึกษาแนวคิดของท่าน และงานวิจัยที่ศึกษากลวิธีการเทศน์ของท่าน ดังนี้

งานวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดของพระไพศาล วิสาโล พบว่าท่านมีแนวคิดทางสันติวิธี เช่น ผลงานวิจัยของ Satham และ Sothip (2015) ศึกษาเนื้อหา และกลวิธีทางภาษาในงานเขียนของพระไพศาล วิสาโล โดยศึกษาจากงานเขียนของท่านจำนวน 14 เล่ม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518-2555 โดยมีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี และด้านศาสนา ซึ่งแต่ละด้านจะกล่าวถึงสาเหตุของปัญหา ผลกระทบของปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาย่างสันติวิธีตามหลักสังคมศาสตร์

นอกจากแนวทางสันติวิธีที่ท่านนำเสนอความคิดมาโดยตลอดแล้ว พระไพศาล วิสาโล ยังมีผลงานด้านการพัฒนาสังคมอีกจำนวนมากผ่านกิจกรรมต่าง ๆ มากมายหลายมิติ จัดแบ่งได้เป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเผยแผ่พระศาสนา ด้านพัฒนาสังคม ด้านการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Panyapong et al, 2018)

ในบทบาทด้านการเผยแผ่พระศาสนา ท่านเป็นพระภิกษุผู้สอนวิปัสสนากรรมฐานรุ่นใหม่ เป็นนักบรรยายธรรม ทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อดิจิทัล ทำให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาแผ่ขยายออกไป โดยท่านเสนอทางสายกลางด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการแก้ปัญหาสังคมอย่างมีสติ ไม่ใช่วิธีการรุนแรง ใช้หลักเมตตาธรรม อย่างไรก็ตาม กระบวนการเผยแผ่แนวคิดของพระไพศาล วิสาโล ยังจำกัดอยู่ในวงแคบเฉพาะผู้ที่สนใจ และยังไม่มีการนำไปใช้กับการแก้ไขความขัดแย้งอย่างจริงจัง ทำให้ไม่มีตัวอย่างความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม จึงควรเริ่มจากการเผยแผ่แนวคิดให้แก่เยาวชนอย่างต่อเนื่องซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนให้เกิดการนำแนวคิดนี้ไปใช้อย่างจริงจังต่อไป (Lokitsathapom, 2016)

ในส่วนองงานที่ศึกษากลวิธีทางภาษาในการเทศน์ของพระไพศาล วิสาโล พบว่า มีการศึกษาโครงสร้างบทธรรมเทศนา และพบว่าแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง การนำเรื่อง การนำเสนอเรื่อง และการสรุปเรื่อง ผลการวิจัยพบว่าการตั้งชื่อเรื่องมี 4 ลักษณะ คือ แบบคำเข้าคู่กันที่มีความหมายขัดแย้ง แบบให้ข้อคิด แบบให้คำแนะนำ และแบบตั้งชื่อตามแนวคิด นอกจากนี้ ท่านยังมีกลวิธีการนำเรื่อง 4 ลักษณะคือ การนำเรื่องด้วยคำบอกเวลา การนำเรื่องด้วยการสรุปใจความสำคัญ การนำเรื่องด้วยการยกตัวอย่างเหตุการณ์ และการนำเรื่องด้วยการอ้างอิง ได้แก่การอ้างพุทธพจน์ และอ้างบุคคล

กลวิธีทางภาษาในระดับข้อความพบ 9 ลักษณะ คือ แบบปุจฉาวิสัยเช่น การใช้คำถามแบบใช้หรือไม่ แบบบุคคลวัต แบบอุปลักขณ์ แบบอุปมา แบบสำนวน แบบสนทนา แบบเสริมความแทรกแบบอ้างอิง และแบบคำนิยาม ในด้านการสรุปเรื่อง มีการสรุปเรื่องหลายรูปแบบ ได้แก่ การสรุปเรื่องแบบปุจฉาวิสัย สรุปเรื่องแบบข้อเสนอแนะ สรุปเรื่องด้วยการตัดกลับ (Satharn & Sothip, 2015)

### วรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับการเล่าเรื่อง

ผู้วิจัยอาศัยกรอบแนวคิดของเรื่องเล่าจากการจำแนกสัมพันธสาร (Discourse) ของ โรเบิร์ต อี ลอง เอเคอร์ ซึ่งอาศัยเกณฑ์ 2 ประการ คือ เกณฑ์ด้านการลำดับเวลา (Contingent temporal succession) และ เกณฑ์แนวโน้มผู้กระทำ (Agent orientation) ทำให้แบ่งสัมพันธสารออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ สัมพันธสารประเภทเรื่องเล่า (Narrative Discourse) สัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ (Hortatory Discourse) สัมพันธสารประเภทกระบวนการ (Procedural Discourse) สัมพันธสารประเภทคำอธิบาย (Expository Discourse) (Longacre, 1983 as cited in Burusphat, 1994) ซึ่งแม้เนื้อหาของบทธรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล จะมีจุดมุ่งหมายของการเทศน์ทุกครั้งเป็นสัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติ (Hortatory Discourse) แต่กลับสอดแทรกด้วยสัมพันธสารประเภทเรื่องเล่า (Narrative Discourse) บ่อยครั้ง และพบว่าการปรากฏของด้วยสัมพันธสารประเภทเรื่องเล่า (Narrative Discourse) มีหน้าที่ที่แตกต่างกัน

กล่าวเฉพาะสัมพันธสารประเภทเรื่องเล่า แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เรื่องเล่าที่ดำเนินไปเรื่อยๆ (Episodic) และเรื่องเล่าที่มีจุดขึ้นต้นสูงสุด (Perceptible climax) ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้าง 7 ส่วน คือ การนำเรื่อง เหตุการณ์ยั่วๆ การเพิ่มความขัดแย้ง จุดตึงเครียด การคลี่คลายปัญหา เหตุการณ์ต่อเนื่อง และการสรุป ในขณะที่สัมพันธสารประเภทข้อควรปฏิบัติจะมีข้อปฏิบัติเรียงร้อยกัน (A line of hortatory) (Burusphat, 1994)

### วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาที่มาของเรื่องเล่าและหน้าที่ของเรื่องเล่าที่ปรากฏในการเทศนาธรรมของพระไพศาล วิสาโล

### ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาบทธรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล ที่เผยแพร่ใน YouTube จำนวน 100 ตอน ที่เผยแพร่ก่อนเดือนธันวาคม 2563 โดยเลือกกลุ่มเฉพาะตอนที่มีเรื่องเล่าเท่านั้น
2. ศึกษาเรื่องเล่าที่ปรากฏในการเทศนาธรรมของพระไพศาล วิสาโล
3. นำเสนอผลงานศึกษาดังกล่าวนี้แบบพรรณนาวิเคราะห์ต่อไป



## ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบที่มาของเรื่องเล่าที่ปรากฏในบทธรรมเทศนา
2. ทำให้ทราบหน้าที่ของเรื่องเล่าในบทธรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล

## วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เทปเสียงที่บันทึกการเทศนาธรรมของพระไพศาล วิสาโล ที่เผยแพร่ใน YouTube จำนวน 100 ตอน ผู้วิจัยคัดเลือกจากเทปเสียงที่บันทึกการเทศนาธรรมของพระไพศาล วิสาโล ที่เผยแพร่ใน YouTube จำกัดเวลาในการเผยแพร่ในระหว่างปี พ.ศ. 2559 – 2563 รวม 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญ คือ เลือกเฉพาะตอนที่มีการนำเรื่องเล่าประกอบการเทศน์ จำนวน 100 ตอน เหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาเพียง 100 ตอน เนื่องจากในระยะเวลา 5 ปีที่เก็บข้อมูล พบว่ามีบทธรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล จำนวนมาก แต่มีเพียงบางส่วนที่ท่านนำเรื่องเล่ามาประกอบการเทศนา ทำให้ผู้วิจัยต้องเลือกกลุ่มโดยจำกัดจำนวนที่เหมาะสมกับเวลาในการวิจัย โดยการสุ่มเก็บข้อมูลจาก youtube ช่องสุขใจ และช่อง ZEN SUKATO ที่เผยแพร่ในช่วงเวลาดังกล่าว

2. การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนแล้วผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 2.1 ถอดเทปและวิเคราะห์โครงสร้างบทเทศนาธรรม เพื่อแสดงกลุ่มรูปแบบโครงสร้างการเทศนาธรรม
- 2.2 วิเคราะห์ประเภทและที่มาของเรื่องเล่า
- 2.3 วิเคราะห์การปรากฏของเรื่องเล่า

## ผลการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่มาและหน้าที่ของเรื่องเล่าที่ปรากฏในบทธรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จุดประสงค์ของการเทศน์แต่ละตอน ซึ่งผลการศึกษามี ดังนี้

### 1) จุดประสงค์ของบทธรรมเทศนา

ผลการศึกษาพบว่า บทธรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล มีจุดประสงค์สำคัญ 4 ประการ คือ

ประการแรก เพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้ประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามแนวทางคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เช่น ตอนสติกำกับความคิด เป็นต้น

ที่มาและหน้าที่ของเรื่องเล่าในบทกรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล

ประการที่สอง การสร้างสภาวะสมดุลงานใจของผู้ปฏิบัติธรรม เช่น ตอนเป็นสุขแม้อยู่ผู้เดียว แล้วมันก็ผ่านไป รู้ทันความหงุดหงิด เป็นต้น

ประการที่สาม ให้ผู้ปฏิบัติธรรมเข้าสังคมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ตอนสิ่งมีค่ามากกว่าทรัพย์ ถูกกระทบแต่ใจไม่กระเทือน เป็นต้น

ประการที่สี่ ให้ผู้ปฏิบัติธรรมหลุดพ้นจากวิถีสงสาร เช่น เตือนตนเสมอว่าเวลาเหลือน้อย จุดหมายกับปลายทาง เป็นต้น

## 2) ที่มาของเรื่องเล่าที่ปรากฏในบทเทศนา

เรื่องเล่าที่พระไพศาล วิสาโล นำเรื่องเล่าประกอบในบทกรรมเทศนามาจากที่มาจากหลายแหล่ง และแต่ละเรื่องมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักธรรมในแต่ละตอน โดยพบว่าเรื่องเล่าที่มีเนื้อหาร่วมสมัยจะใช้ประกอบบทกรรมเทศนาที่เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม หรือการประดับประดาจิตใจ ในขณะที่เรื่องเล่าพุทธประวัติมักสอดคล้องกับหลักธรรมระดับสูง เช่น การเกิดแก่เจ็บตาย เป็นต้น

เรื่องเล่าที่ถูกนำมาประกอบบทกรรมเทศนาสามารถแบ่งประเภทของเรื่องเล่าได้เป็น 6 ประเภทได้แก่

ก) เรื่องเล่าของบุคคลทั่วไปที่ไม่ระบุตัวตน

ข) พุทธประวัติ พุทธสาวก และประวัติพระภิกษุในปัจจุบัน

ค) เรื่องของลูกศิษย์ หรือบุคคลที่เป็นที่รู้จักในสังคม

ง) เรื่องสมมติ เช่น นิทาน เรื่องเล่าจากลัทธิเซ็น เป็นต้น

จ) เรื่องของคนในประวัติศาสตร์

ฉ) เรื่องของคนที่พระไพศาล วิสาโลรู้จักหรือญาติโยมที่ทานคุ้นเคย

ก) เรื่องเล่าของบุคคลทั่วไปที่ไม่ระบุตัวตน เป็นเรื่องของคนทั่วไป เมื่อนำเรื่องราวของบุคคลเหล่านั้นมาเล่าในธรรมเทศนาจะไม่บ่งชี้อย่างชัดเจนว่าเขาเป็นใคร แต่ใช้สำนวนนาม เช่น มีพระรูปหนึ่ง มีเศรษฐีคนหนึ่ง ผู้หญิงคนหนึ่ง เด็กคนหนึ่ง ฯลฯ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

## ตัวอย่างที่ 1

ประเทศอเมริกา ณ กรุงนิวยอร์ก **มันมีแท็กซี่คนหนึ่ง** แท็กซี่ในนิวยอร์กนี้เดี๋ยวนี้เป็นคนที่อพยพมาจากอินเดียบ้าง ปากีสถานบ้าง บังกลาเทศบ้าง แท็กซี่คนนี้เป็นชาวบังกลาเทศ ก็คงคล้าย ๆ กับคนไทย ชาวอิสานนี่ไปทำมาหากินที่ตะวันออกกลาง หรือบางทีก็ไปทำมาหากินที่อเมริกาแล้วก็ส่งเงินกลับมาที่บ้าน แท็กซี่คนนี้ก็เหมือนกัน ที่บ้านยากจนก็เลยมาหากินเป็นแท็กซี่ส่งเงินไปให้บ้าน... (Visalo, 2016b)

## ตัวอย่างที่ 2

**อาจารย์สอนวิชาปรัชญาคนหนึ่ง** ปกติแก่กับบรรยายหน้าชั้นเป็นชั่วโมง แล้ววันหนึ่งแก่ก็แทนที่จะบรรยายก็ขนลงมาลงหนึ่งวางไว้บนโต๊ะหน้าชั้น แล้วก็หยิบขวดโหลใบใหญ่มาใบหนึ่ง ไม่ได้พูดอะไรนะวางไว้บนโต๊ะแล้วก็หยิบมะนาวใส่ไว้ในขวดโหลทีละลูกทีละลูกจนเต็มแล้วก็ถามนักศึกษาว่า ขวดโหลมันเต็มแล้วยัง นักศึกษาก็ตอบว่าเต็มแล้ว...(Visalo, 2018a)

เมื่อพระไพศาล วิสาโล เทศนาธรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ การดำเนินชีวิตหรือการมองโลกทั่วไป เช่น การแบ่งเวลาของในการใช้ชีวิตหรือการใช้ชีวิตที่ยากลำบากของผู้อพยพ ผู้วิจัยพบว่าเรื่องเล่าที่ถูกนำมาเป็นตัวอย่างจะเป็นเรื่องที่ไม่ระบุตัวตนของตัวละคร ซึ่งเป็นไปได้ว่าเนื้อหาธรรมเป็นสาระที่เกี่ยวข้องกับคนทั่วไปได้ไม่จำกัด ข้อคิดที่ถูกลำนำมาสอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกคน

ข) พุทธประวัติ ประวัติพระสาวก และประวัติพระภิกษุในปัจจุบัน พระไพศาล วิสาโล ได้นำพุทธประวัติ, ประวัติพระสาวก, และประวัติพระภิกษุในปัจจุบัน รวมถึงพุทธมามกะหลายท่านมาเล่าประกอบบทธรรมเทศนา โดยเชื่อมโยงกับเนื้อหา และจุดมุ่งหมายของบทธรรมเทศนา เช่น เมื่อต้องการเทศน์ให้ญาติโยมรู้จักปล่อยวางจากปัญหาที่รายล้อมในชีวิต ท่านได้ยกตัวอย่างนางมัลลิกา ซึ่งเป็นภรรยาของเสนapati คนสำคัญของพระเจ้าปเสนทิโกศลซึ่งนางประสบความสำเร็จในชีวิตทั้งด้านฐานะทางสังคม และครอบครัว แต่เมื่อวันหนึ่งนางต้องสูญเสียสามีและลูกไปทั้งหมด นางยังคงดำรงชีวิตอยู่ด้วยความเข้มแข็งเพราะนางเป็นผู้รู้จักปล่อยวาง หรือประวัติของพระอาจารย์สุเมธ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

## ตัวอย่างที่ 3

**ในสมัยของพระพุทธกาลมีผู้หญิงคนหนึ่งชื่อมัลลิกา** นางเป็นภรรยาของพันธุรัต ซึ่งเป็นเสนapati คนใกล้ชิดของพระเจ้าปเสนทิโกศล พันธุรัตเป็นคนเก่งมาก ฝีมือพอ ๆ กับพระเจ้าปเสนทิโกศล ไปเรียนเป็นเพื่อนในสำนักเดียวกัน ความเก่งของพันธุรัตทำให้พระเจ้าปเสนทิโกศลระแวง ... พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ (พันธุรัตและบุตร) ฆ่าตายหมดทุกคนไม่เหลือ ชาวเมืองนางมัลลิกาดอนเข้า ตอนกำลังเลี้ยงพระกำลังจะประเคน นางได้ข่าวว่าสามีและลูกตายหมด นางก็นิ่งและเก็บจดหมายไว้ และประเคนอาหารให้พระต่อ ...

ที่มาและหน้าที่ของเรื่องเล่าในบทธรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล

เมื่อปล่อยวางได้ใจก็จะไม่ทุกข์ สงบเย็นได้ ที่ปล่อยวางได้เพราะมีปัญญาเห็นความจริงและสัจจะ  
ธรรม (Visalo, 2018b)

#### ตัวอย่างที่ 4

**พระอาจารย์สุเมโธเป็นพระฝรั่งชาวอเมริกัน** ตอนนี่ก็แปดสิบกลาง ๆ อายุใกล้ ๆ กับหลวงพ่อดี  
คำเขียน แต่เรื่องนี้ ตอนที่**อาจารย์สุเมโธพบกับอาจารย์สมหมาย** นี่ก็ห้าสิบปีมาแล้ว ตอนนั้นยังเป็น  
สามเณรสุเมโธกำลังแสวงหาครูบาอาจารย์ อายุสามสิบละนะ สนใจพระพุทธศาสนาในเมืองไทยเพื่อมา  
ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแต่ก็ยังไม่ได้ครูบาอาจารย์ที่ดีก็เลยแค่บวชเณร ...พระสมหมายนี่เป็นคน  
เคร่งครัดในวินัยมาก ยึดติดในวินัยมากเกินไปจนกระทั่งเป็นคนจู้จี้ขี้บ่น เพ่งโทษคนนั้นคนนี้แล้วก็ภายหลังก็  
สึกหลาเพศไปไม่ทราบด้วยเหตุผลอะไร เป็นฆราวาสไม่กี่ปีก็ปรากฏว่ากลายเป็นชู้เหล้า เป็นคนชู้เหล้า ...  
เมื่ออาจารย์สุเมโธทราบข่าวก็รู้สึกรังเกียจ... หลวงพ่อบอกว่าเมื่อรู้ว่าพระสุเมโธนี้รังเกียจติดสมหมายก็เลย  
เรียกมาตักเตือนว่าที่หลังนี้ให้เรียกว่าอาจารย์สมหมาย เพราะว่าเขามีบุญคุณกับท่าน เขาเป็นคนนำท่านมา  
ให้รู้จักกับหลวงพ่อดี (Visalo, 2016b)

การนำเรื่องเล่าจากพุทธประวัติ ภิภุ ภิภุณี อุบาสก อุบาสิกา มาประกอบการเทศนาธรรมของ  
พระไพศาล วิสาโล มีข้อสังเกตว่ามักมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับหลักการดำเนินชีวิต แนวคิดในการมองโลกและ  
ทัศนคติเชิงบวกที่อธิบายความเป็นไปของโลก เช่น วิธีคิดของนางมัลลิกา ที่มองเห็นความไม่เที่ยงของลาภ  
ยศ สรรเสริญ เป็นปกติของโลก หรือพระอาจารย์สุเมโธที่ให้คุณค่าของการปฏิบัติเคร่งครัดจนลืมความเป็น  
จริงว่าโลกย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ค) เรื่องของบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม คือ เรื่องราวของบุคคลใกล้ชิดกับท่านหรือเป็นคนมีชื่อเสียง  
ในสังคม เรื่องเล่าของบุคคลกลุ่มนี้มักเข้าใจง่ายเพราะหลายท่านเป็นบุคคลสาธารณะ เป็นที่รู้จักดีในสังคม  
จึงมีลักษณะเป็นข้อมูลที่ผู้ฟังรับรู้มาก่อนแล้ว ช่วยให้การสื่อสารมีความเข้าใจตรงกันได้ง่ายขึ้น เรื่องเล่า  
ประเภทนี้จะมีทั้งเอ่ยนามและไม่เอ่ยนามบุคคลในเรื่อง หากไม่มีการเอ่ยนามจะให้รายละเอียดของบุคคล  
ท่านนั้นจนผู้ฟังสามารถเข้าใจได้ ผลการวิจัยพบว่าเรื่องเล่าประเภทนี้มักนำเสนอประเด็นความขัดแย้ง  
ภายในของบุคคลนั้นและการหาทางออกของความขัดแย้ง เช่น การไม่เข้าใจชีวิต การบริหารใจของตนเอง  
ไม่เป็น การเป็นคนอารมณ์ร้อน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

#### ตัวอย่างที่ 5

ได้อาเรื่องราว ของ **ซีโก้ ซีโก้ที่เรารู้จักกันดี** ตอนนี้เป็นโค้ชทีมชาติก่อนหน้าที่เขาจะเป็นโค้ชเขา  
เป็นนักเตะที่มีชื่อ เป็นกัปตันทีมชาติไทยแล้วก็มีฝีมือมากหลังจากที่เขาอยู่ที่เมืองไทย เขาก็ ไปค้าแข้งที่เมือง

นอกตอนหลังก็ทางสโมสรในอังกฤษก็ซื้อตัวไปก็เป็นข่าวใหญ่ นักฟุตบอลไทยจะได้ไปเล่นในฟุตบอลลีกของอังกฤษ ซึ่งมันมีชื่อเสียงมากเขาก็ดีใจจะได้เล่นบอลลีกอันดับหนึ่ง อันดับต้น ๆ ของโลก ... ไม่ได้ลงสนามทุกซ์มากรู้สึกเป็นความล้มเหลว ที่จริงก็น่าคิดนะว่าที่ได้อะไรมามากมายในระหว่างนั้นทำไมถึงมองไม่เห็นก็จิตมันตกอยู่แต่เรื่องว่า ไม่ได้เล่น... ไม่ได้เล่นคิดแต่แค่นี้ก็อยู่แค่นี้วันไปเวียนมา ไม่ได้ลงสนามเสร็จแล้วก็ทุกซ์ เมื่อเวลาผ่านไปมา ดูและพิจารณาได้เยอะเลย คนเราธรรมชาติคนเราจะจดจ่อกับสิ่งที่ยังไม่ได้ในสิ่งที่ได้ก็จะมองไม่เห็น เพราะว่าคนเราได้แต่ปักจิตปักใจอยู่แต่เรื่องว่า ไม่ได้ ไม่ได้ในสิ่งที่เสียไปนี่มันก็ไม่สามารถจะมองเห็นสิ่งที่มีอยู่ได้หรือว่าสิ่งที่ได้มา ผู้คนมีความทุกซ์ได้เพราะเหตุนี้ มองเห็นแต่สิ่งที่เสียหรือสิ่งที่ยังไม่ได้จดจ่อกอยู่แค่นั้นแหละไอ้สิ่งที่ได้เยอะแยะมองไม่เห็น นี่ก็เป็นปัญหาของคนในปัจจุบันมาก (Visalo, 2016c)

#### ตัวอย่างที่ 6

**มีพิธีกรคนหนึ่งนะ** เมื่อ 10 ปีก่อนมีชื่อมากจบจากอเมริกา อายุ 30 เป็นดอกเตอร์ เข้าสู่วงการโทรทัศน์ก็ปรากฏว่าได้รับความนิยมมากเป็นพิธีกรคุณภาพ งานเข้ามาเยอะเลย แกเป็นคนมีวินัย น้ำใจก็ดี ได้งานมากมาย ก็เลยเอาดีทางเป็นพิธีกรรายการโทรทัศน์ ... แต่เนื่องจากแกทำงานหนักมากนะ ปรากฏว่าทำได้ 10 ปี ก็เป็นมะเร็ง ก็พยายามสู้กับมะเร็ง 4-5 ปีได้ก็ไม่สำเร็จ... ไอ้จุดหมายหรือความฝันชีวิตมันพังทลาย เพราะความเจ็บความป่วยและความตาย ... เพราะฉะนั้นนี่อะไรที่สำคัญที่สุดนี่นะ มันต้องทำก่อนหรือให้ความสำคัญก่อนเป็นอันดับแรก ไม่งั้นนี่อาจจะไม่มีเวลาที่จะทำก็ได้ เพราะความตายนี่มันมาเล่นงานเราซะก่อน (Visalo, 2018a)

เรื่องเล่าที่มีผู้มีชื่อเสียงเป็นตัวละครเป็นเรื่องจริงและรับรู้ร่วมกันของคนในสังคม การนำเรื่องราวของบุคคลเหล่านั้นมาเป็นตัวอย่างประกอบบทธรรมเทศนาย่อมมีพลังเข้าถึงผู้ฟังมากเพราะเป็นบุคคลที่มีตัวตนจริง จึงมักถูกนำมาเล่าประกอบข้อคิดข้อปฏิบัติที่เป็นเรื่องราวเฉพาะสัมพันธ์กับเหตุการณ์ในชีวิตของพวกเขา เช่น การจดจ่อกใส่ใจกับเรื่องทุกซ์มากกว่าเรื่องสุขในชีวิตทำให้รังแต่จะสร้างความทุกซ์ในจิตใจ เช่น กรณีของ “ซิโก้” หรือการจัดสรรเวลาชีวิตให้มีความสมดุลและจัดลำดับเรื่องสำคัญในชีวิตได้

ง) เรื่องสมมติ เช่น นิทาน เรื่องเล่าจากลิตีเชน เป็นเรื่องเล่าที่ถูกนำมาประกอบการเทศน์หลายครั้งเมื่อพระไพศาล วิสาโลต้องการเทศนาเรื่องหลักธรรมในระดับสูง หรือมีเนื้อหาแนวปรัชญา ตัวอย่างเช่น

#### ตัวอย่างที่ 7

**ชายคนหนึ่งไปซื้อมะพร้าวมาจากตลาด** ระหว่างทาง คนก็ถามว่าซื้อมะพร้าวไปทำอะไร เขาตอบว่าเขาไปกินเนื้อมัน ก็ถามต่อไปว่าอ้าวแล้วเปลือกนี่กินด้วยหรือ เขาตอบว่าเปล่า เปลือกไม่ได้กิน

ที่มาและหน้าที่ของเรื่องเล่าในบทความเทศนาของพระไพศาล วิสาโล

อ้าวแล้วแบกเปลือกไม้ทำไม เราจะตอบว่ายังไง ก็เปลือกมันยังมีประโยชน์อยู่ยังคลุมเนื้อไม้ แต่พอถึงบ้านเราก็แกะเปลือกออกเอาแต่เนื้อ ขณะที่เปลือกมันยังมีประโยชน์เราก็ต้องถือ เพราะต้องแบกไปเอากลับบ้าน แต่พอลอกเปลือกเอาเนื้อไม้แล้วทิ้งเปลือกไป อันนี้ ท่านก็หมายถึงว่า สมมุติ พิธีการหรือรูปแบบบางอย่าง มันเป็นแค่สมมุติ มันเป็นรูปแบบ ไม่ควรยึดมันถือมันกับมัน แต่ว่าถ้ามันยังมีประโยชน์อยู่ที่ใช้มันพอสำเร็จประโยชน์แล้ว ก็ไม่ต้องสนใจ มันก็เหมือนกับการจับรวרבันไดเพื่อที่เราจะได้ขึ้นบันไดชั้นสูงขึ้นไป พอขึ้นไปแล้วก็ปล่อยรวרבันได (Visalo, 2021b)

#### ตัวอย่างที่ 8

มีเรื่องเล่าว่า **หญิงชราคนหนึ่งอาศัยอยู่บนเขา** วันหนึ่งก็ออกไปหาผักหาหญ้าหาของป่า แล้วก็ไปเจอเข้ากับพลอยเม็ดใหญ่อยู่ริมลำธาร พลอยเม็ดนั้นสวยมาก หญิงชราก็เลยเก็บพลอยเม็ดนี้ใส่ย่าม จากนั้นเขาก็เดินหาผักหาหญ้าหาของป่าต่อไป ตอนบ่ายก็ไปพบเข้ากับชายแปลกหน้าคนหนึ่งท่าทางทิวไซ... เขากลับออกปากขอจากหญิงชราอย่างตรงไปตรงมา ปรากฏว่าหญิงชราก็ให้เขาโดยไม่ลังเลเลย แต่ก็คิดว่าพลอยเม็ดใหญ่นี้ให้กับมือของชายแปลกหน้า ชายผู้นี้ดีใจมากพลางเอ่ยในใจว่าต่อไปนี้นั่นไม่จนละ เขาก็จึงเดินทางต่อไป แต่ว่าสองสามวันต่อมาเขาก็กลับมาหาหญิงชราอีกครั้งพร้อมกับพลอยเม็ดนี้ แล้วก็บอกว่า ผมไม่เอาละขอคืนเถอะ หญิงชราก็ถาม อ้าว ทำไมล่ะ เขาก็บอกว่า ผมนี่ก็รู้ละว่าพลอยเม็ดนี้มันมีค่า มีราคาแพง แต่ผมคิดว่ามันมีสิ่งอื่นที่มีค่า มีราคา มีความประเสริฐมากกว่า ... เขามีความสุขมาก แค่นี้หรือเขาอาจจะมีความทุกข์ความกังวลก็ได้ เพราะกลัวคนจะมาขโมยเลยต้องคอยปกป้องรักษาไว้ อาจจะอยู่อย่างร่อนนอนทุกข์ด้วยซ้ำ (Visalo, 2020b)

เรื่องสมมุติ คือ เรื่องที่ผู้ฟังรับรู้ว่ามีเรื่องจริง ตัวละครที่ปรากฏในเรื่องเล่าก็ล้วนแต่เป็นตัวละครสมมุติ หรือเป็นตัวละครที่อยู่ไกลจากผู้ฟังทำให้ถูกนำมาเป็นตัวอย่างในการเทศนาธรรมในหัวข้อที่เป็นแนวคิดเชิงปรัชญา เช่น การได้รับความสุขจากการไม่ครอบครองทรัพย์สินสมบัติมากเกินไป หรือการใช้สัญลักษณ์แทนเรื่องที่ต้องการสื่อ เช่น การแบกสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตไว้เปรียบเหมือนการแบกเปลือกมะพร้าว เป็นต้น

จ) เรื่องในประวัติศาสตร์ คือ เรื่องจริงที่เกิดขึ้นในอดีต หรือเป็นเรื่องของบุคคลในอดีต เช่น

#### ตัวอย่างที่ 9

มันมีเรื่องเล่าจะเกี่ยวกับ**กษัตริย์องค์หนึ่งสมัยโบราณ**นะชื่อว่า**โซโลมอน**เป็นกษัตริย์เมื่อสามสี่พันปีก่อนเป็นกษัตริย์ผู้ที่ฉลาด... อยากจะได้แหวนวงหนึ่ง แหวนนี้ถ้าคนที่มีความสุขเห็นแล้วจะหายสุข คนที่มีความทุกข์เมื่อเห็นแล้วก็จะหายทุกข์...เสนาบดีก็เลยได้ไปซื้อแหวนธรรมดาเรียบ ๆ แต่ว่าให้ช่างสลัก

เป็นข้อความข้อความไม่กี่คำเสร็จแล้วก็รีบกลับไปเมืองของตัวเองแล้วก็ไปมอบแหวนนั้นถวายให้กับกษัตริย์โซโลมอน ข้อความมันบอกว่า "แล้วมันก็จะผ่านไป" ข้อความนี้นี่นะคนที่มีความสุขนี้พอเห็นแล้วก็หายสุขเลยนะเพราะรู้ว่าความสุขที่มีอยู่นี้มันไม่เที่ยงมันเป็นแค่ความสนุกเพลิดเพลินไม่ใช่ความหนุ่มความสาว กลางวังชาไม่นานมันก็จะผ่านไปไอ้สิ่งที่เสพลิงที่มีนี้สุดท้ายมันก็จะหายไปแล้วก็รวมถึงความสุขที่เกิดจากสิ่งนั้นด้วยและถึงแม้สิ่งนั้นยังอยู่ยังอยู่เท่าเดิมแต่ความสุขก็จะค่อย ๆ ลดลงไป (Visalo, 2021a)

เรื่องเล่าในประวัติศาสตร์ มีความคล้ายคลึงกับเรื่องเล่าพุทธประวัติ นั่นคือ เป็นเรื่องของผู้เคยมีชีวิตจริงแต่มีระยะเวลาที่ห่างไกลจากปัจจุบันจึงบางครั้งทำให้คล้ายกับเรื่องเล่าสมมติ เรื่องเล่าประเภทนี้จึงมักถูกนำมาเล่าเพื่อให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต การมองโลก หรือแนวปฏิบัติกว้าง ๆ เช่น ความสุขหรือความทุกข์ล้วนไม่อาจอยู่กับเราได้ยาวนาน เช่น ข้อความบนแหวนที่เสนาบดีถวายแด่พระเจ้าโซโลมอน

จ) เรื่องของคนที่พระไพศาล วิสาโลรู้จักหรือญาติโยมที่ท่านคุ้นเคย เรื่องราวของท่านเหล่านี้ได้ถูกนำมาเป็นตัวอย่างเรื่องเล่าธรรมะไม่มาก ตัวอย่างเช่น

#### ตัวอย่างที่ 10

เคยมีโยมคนหนึ่งอายุ 75 ประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจจนร่ำรวย แต่แม้จะรวยปานนี้ ก็ยังไม่เลิกทำธุรกิจ แต่มาระยะหลังจากการป่วยเป็นโรคพาร์คินสัน เวลาพูดก็พูดไม่ค่อยชัด โดยเฉพาะเวลาเครียด แก่มีความทุกข์ใจมาก ในใจแกดูเหมือนจะตัดพ้อว่าทำไมชีวิตฉันโชคร้ายถึงต้องมาเป็นแบบนี้ ช่างอาภัพที่ต้องมาป่วยแบบนี้ มาสนทนากับอาตมา อาตมาบอกว่าที่โยมคิดแบบนี้ เพราะเห็นแต่ด้านลบ มองเห็นแต่ความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับตัวและก็ถามไปที่ละอย่าง หนึ่ง ตอนนีโยม สามียังอยู่ไหม-ยังอยู่แล้วลูกทั้ง 5 คน ยังอยู่ครบไหม-ครบ ลูกเป็นคนดีไหม - ดี ไม่มีใครสร้างความหนักอกหนักใจเลย ทำงานก็ประสบความสำเร็จ มีหลานไหม-มี น่ารักทุกคน แล้วโยมได้ไปเที่ยวต่างประเทศบ้างไหม -ไป อย่างนี้โยมก็มีดี อยากไปเที่ยวที่ไหนก็ได้ไปมาหมดแล้ว ไล่ไปเรื่องไหนก็มีแต่ดี ๆ ก็เลยบอกโยมว่า ในที่โยมมี 10 อย่าง มีดี 9 อย่าง มีอย่างเดียวเท่านั้นที่เสียไปคือสุขภาพ ถ้าเปรียบกับการสอบได้ 90% ถือว่าเยอะแล้ว คนที่สอบได้ 90% นี้หายาก ยิ่งสอบได้ 100% ยิ่งหายาก เพราะฉะนั้น โยมน่าจะมีความสุข พอใจในชีวิตว่าชีวิตของเราดีถึง 90% แต่โยมทุกข์เพราะว่าปรารถนาให้ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์เลย ซึ่งเป็นไปไม่ได้ (Visalo, 2020a)

จากการวิจัยพบว่า เรื่องของญาติโยมหรือคนรู้จักของพระไพศาล วิสาโล เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นปัญหาในชีวิตปัจจุบัน ได้แก่ ปัญหาครอบครัว ปัญหาการทำงาน ปัญหาความสับสนในชีวิตประจำวัน หรือปัญหาจากการค้นหาความสุขในชีวิต เป็นต้น เนื้อหาธรรมะจึงมุ่งเน้นการมองโลกผ่านพระธรรม เช่น

การมองโลกอย่างไม่ยึดติด การใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยทางสายกลาง หรือ ความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของโลก เป็นต้น

### 3) หน้าที่ของเรื่องเล่าในบทกรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล

เรื่องเล่าทั้ง 6 ประเภทข้างต้นเมื่อปรากฏในบทกรรมเทศนา มีหน้าที่แตกต่างกัน 3 ประการ คือ

หนึ่ง เรื่องเล่านำเข้าสู่หลักธรรม หมายถึง เมื่อจะเทศนาธรรมในหลักธรรมข้อใด ท่านจะใช้เรื่องเล่าเปิดประเด็นก่อน จากนั้นจึงเข้าสู่เนื้อหาหลักธรรมต่อไป ซึ่งกลวิธีนี้เรื่องเล่าจะต้องมีพลังเพียงพอต่อการเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหา และทำหน้าที่ร้อยเนื้อหาธรรมะให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเป็นเนื้อหาเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 11

มีผู้หญิงคนหนึ่งอายุประมาณเจ็ดสิบเป็นมะเร็ง ก็ได้รับการรักษา ใช้แสง เคมีบำบัดสิบครึ่งช่วงที่ทำเคมีบำบัดก็พักอยู่ที่โรงพยาบาลหลายวัน ออกมาก็ดูท่าทางจะโทรม วันหนึ่งลูกสาวก็เลยพาแม่ไปเที่ยวเป็นการพักผ่อนไปในตัว ก็พาไปเชียงใหม่ แต่ตอนเช้าก็พาไปดอยสุเทพ ไปสวนสัตว์เชียงใหม่ นะสมัยนั้นมีมีแพนด้า แล้วก็ไปเที่ยวชมวัด ไปเที่ยวชมวัดต่าง ๆ ที่สำคัญ ตอนเย็นก็เข้าโรงแรม เช็คอินเสร็จก็พาแม่มากินอาหาร ที่โรงแรม นั่นแหละ ลูกสาวเห็นแม่ยังโทรมอยู่นะ ก็เลยสั่งข้าวต้มให้แม่ แต่แม่ก็ไม่ยอมกิน แทนที่จะกินอาหารแม่ก็อ้อมหลานนี่จะเดินรอบโต๊ะ ก็เรียกแม่มากินข้าว เรียกเท่าไรแม่ก็ไม่ยอมกินข้าวต้ม...อันนี้เนี่ยมันเป็นตัวอย่งนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับข้าวต้ม หรือ ว่าเบ็ด ทำให้เชื่อว่าคนเราอะ ในสิ่งที่เห็นอยู่ต่อหน้า แต่ใจนี่คิดไปต่อ คิดโยงไปถึง ประสบการณ์ อาจจะเป็นความสุข ก็แล้วไปนะ แล้วถ้ามันเป็นความทุกข์เจ็บปวดความรู้สึกทุกข์ทรมาน ก็ทำให้เกิดบาดแผล แล้วสิ่งเหล่านี้มันฝังใจคนได้ง่าย (Visalo, 2016a)

เรื่องเล่าเกี่ยวกับแม่ที่ป่วยเป็นโรคมะเร็งกับลูกสาวและลูกชายที่พยายามดูแลแม่ด้วยความตั้งใจแต่แม่กลับไม่ต้องการสิ่งที่ลูกสาวมอบให้เพราะมีความสุขกับสิ่งอื่น นำเข้าสู่เนื้อหาในการคลี่คลายความเจ็บปวดของคู่แม่ลูกที่ต่างมองการแก้ปัญหาในชีวิตที่ต่างกัน เมื่อแม่ฝังใจกับความทุกข์ เมื่อเห็นอาหารที่ลูกๆ เคยนำมาให้เมื่อกำลังทุกข์ ก็ระลึกถึงความทุกข์นั้นเสมอ การมองข้ามความเจ็บปวดของแม่และลูกอย่างขาดสติ คือ ไม่ใส่ใจต่อความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่งอาจยิ่งสร้างความเจ็บปวดทางใจมากยิ่งขึ้น เรื่องเล่าที่ทำหน้าที่นี้ปรากฏในต้นบทกรรมเทศนาและนำไปสู่การสรุปทางออกของปัญหาด้วยหลักธรรมงานวิจัยพบว่า เรื่องเล่าที่ทำหน้าที่นำเข้าสู่หลักธรรม เป็นเรื่องเล่าที่มีรูปแบบไม่ซับซ้อน ประกอบด้วย ความขัดแย้งเดียว และการบรรยายตัวละครให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละครเพียงด้านเดียว ทั้งนี้ เพื่อนำเข้าสู่บทธรรมได้อย่างตรงไปตรงมา



สอง เรื่องเล่าหลักของบทธรรมเทศนา หมายถึง เรื่องเล่าจะถูกนำมาใช้ขยายความคิดความเข้าใจ แก่ผู้ฟังด้วยการยกเป็นตัวอย่างหลัก ดังนั้น วิธีการเทศน์จะเข้าสู่หลักธรรม จากนั้นเมื่อต้องการให้ผู้ฟัง เข้าใจหลักธรรมกระจ่างยิ่งขึ้นจึงขยายความด้วยเรื่องเล่า อย่างไรก็ตาม เรื่องเล่าที่ถูกนำมาเป็นตัวอย่างนี้ จะถูกเล่าอย่างละเอียด เช่น ภูมิหลังของตัวละคร ความขัดแย้งในเรื่อง เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าเรื่องเล่าที่ทำ หน้าที่เป็นตัวอย่างควรมีความน่าสนใจและมีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักธรรมที่ได้บรรยายไปก่อน ความ น่าสนใจของเรื่องเล่าประเภทนี้คือมีความขัดแย้งที่สะเทือนใจ เช่น ชายหนุ่มที่ป่วยหนัก คุณแม่ที่อายุมาก ขัดแย้งทางความคิดกับลูก ๆ เป็นต้น

### ตัวอย่างที่ 12

มีชายหนุ่มคนหนึ่งนะ แก่ตั้งแปดตั้งแต่เรียน สมัยเป็นนักศึกษาว่าเมื่อเรียนจบแกจะหาเงินให้ได้มาก ที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตั้งเป้าว่าอายุ 30 ต้องมีเงินอย่างน้อย 10 ล้าน 10 ล้านนี่มันหมายถึง 10-20 ปีที่แล้ว นะ แล้วก็ไม่ใช่ล้านบาทด้วยนะ แต่เป็นเงิน 10 ล้านดอลลาร์ และพอถึง 30 เขาก็ได้มากกว่าที่เขาตั้งใจไว้ซะ อีก 20 ล้าน แต่ว่าสุขภาพเขาแย่มาก เป็นโรคที่นอนไม่ค่อยหลับและมีหน้าซ้ำครอบครัวเขาก็แตกแยก เขา แต่งงานก็อยู่กับภรรยาได้ไม่นานก็หย่า ลูกที่เกิดขึ้นก็ไม่มองหน้าเขาเลยเพราะเขาไม่มีเวลาให้กับครอบครัว ไม่มีเวลาให้กับลูก เขาทุ่มเทไปกับการทำมาหากิน ตัวเองก็เครียดนะสุขภาพก็แย่มาก (Visalo, 2016d)

จากตัวอย่าง ทำให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาในบทธรรมเทศนาที่ชี้ให้เห็นว่าวิชาความรู้ ที่เรียนในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย ไม่อาจตอบโจทย์ชีวิตได้ บางคนเรียนหนังสือเก่งแต่ไม่อาจใช้ชีวิตได้ อย่างมีความสุขซึ่งโรงเรียนไม่ได้สอนวิชาชีวิตเหล่านี้ จากนั้นพระไพศาล วิสาโลได้ยกตัวอย่างชายหนุ่มเรียน เก่งแต่กลับใช้ชีวิตไม่เป็น ซึ่งเป็นการให้ตัวอย่างเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจมากขึ้น

ในด้านความสำคัญ เรื่องเล่าที่ทำหน้าที่เรื่องหลักมีบทบาทคล้ายเรื่องเล่าที่ทำหน้าที่นำเข้าสู่ หลักธรรม แตกต่างกันในตำแหน่งการปรากฏ กล่าวคือ เรื่องเล่าที่ทำหน้าที่นำเข้าสู่หลักธรรมซึ่งปรากฏอยู่ ต้นบทธรรมเทศนาในขณะที่เรื่องเล่าที่ทำหน้าที่หลักของบทธรรมเทศนาจะอยู่หลังหลักธรรม

สาม เรื่องเล่าเป็นเรื่องแทรก หมายถึง เรื่องเล่าที่ถูกนำมาประกอบหลักธรรมเพื่อให้ผู้อ่านมีความ เข้าใจหลักธรรม แต่เรื่องเล่าเหล่านั้นไม่ถูกเล่าโดยละเอียดทั้งด้านภูมิหลังของตัวละครและความขัดแย้ง กล่าวเพียงปัญหาสั้น ๆ ของตัวละคร และพบว่าเรื่องเล่ากลุ่มนี้มีขนาดสั้นหลายเรื่องเล่าต่อกันเพื่ออธิบาย คำสอนเดียวกัน สะท้อนว่าเรื่องเล่าแต่ละเรื่องยังไม่มีพลังมากเพียงพอที่จะขยายความเข้าใจหลักธรรมให้ กว้างขึ้นจึงต้องยกตัวอย่างหลายเรื่องต่อกัน ความแตกต่างระหว่างเรื่องเล่าแบบเรื่องแทรกกับเรื่องเล่าแบบ

ที่มาและหน้าที่ของเรื่องเล่าในบทกรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล

อื่นข้างต้นจึงอยู่ที่ความซับซ้อนของเรื่องทั้งรายละเอียดของตัวละครและการอธิบายความขัดแย้งด้วยหลักธรรมที่แตกต่างกัน

ตัวอย่างที่ 13

มีนายทหารคนหนึ่งมีชื่อเสียงมากในเรื่องของความกล้าหาญ อาจเรียกว่ามูทะลุเลยก็ว่าได้ ไม่กลัวตายแล้วก็ทำวีรกรรมต่าง ๆ มากมาย มีครั้งหนึ่งได้ข่าวว่านายทหารอาวุโสรุ่นพี่ฆ่าตัวตาย แก่ก็พูดขึ้นมาว่า “ชายชาติทหารเขาไม่ฆ่าตัวตายกันหรอก” หรือถ้าเป็นบางคนเขาจะบอกว่า “ลูกผู้ชายเขาไม่ฆ่าตัวตายกันหรอก” แต่ผ่านไปหลายปีสิบยี่สิบปีเขาเป็นมะเร็ง แล้วมะเร็งก็ลุกลามไปเรื่อย ๆ สุดท้ายก็มีคนพบศพเขา ในห้องน้ำตายเพราะลูกกระสุนทะลุสมอง ที่แรกคนคิดว่าเป็นฆาตกรรมเพราะว่าเป็นไปไม่ธรรมดาที่นายทหารคนนี้จะฆ่าตัวตายเพราะเขาเคยลั่นวาจาเอาไว้ว่าชายชาติทหารเขาไม่ฆ่าตัวตายกัน แต่หลักฐานจากนิติเวชมันพิสูจน์ว่าจริง ๆ แล้วเขาฆ่าตัวตาย ตอนที่พูดประโยคนั้นกับตอนฆ่าตัวตายมันคนละคนกัน คนหลายคนไม่เข้าใจว่าทำไมเขาฆ่าตัวตาย แต่ถ้าเรามองว่าเป็นคนละคนกันตอนที่พูดเป็นคนหนึ่งเป็นทหารที่ยังหนุ่ม แต่ตอนที่ฆ่าตัวตายเขาเป็นคนป่วย มันเป็นคนละคนแม้ว่าจะชื่อเดียวกันก็ตาม (Visalo, 2021c)

เรื่องเล่าที่นำมาเป็นตัวอย่างประกอบบทกรรมมีขนาดสั้นและไม่มีรายละเอียดของเรื่องเล่ามากนัก แต่มุ่งเน้นที่ประเด็นเชื่อมโยงเข้าสู่หลักธรรม

## สรุปและอภิปรายผล

### สรุป

ผลการศึกษาเรื่องเล่าในบทกรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล พบว่า มีเรื่องเล่าที่ถูกนำมาประกอบการเทศน์ 6 ประเภท ได้แก่ ก) เรื่องเล่าของบุคคลทั่วไปที่ไม่ระบุตัวตนได้ ข) พุทธประวัติ พุทธสาวกและประวัติพระภิกษุในปัจจุบัน ค) เรื่องของลูกศิษย์ หรือบุคคลที่เป็นที่รู้จักในสังคม ง) เรื่องสมมติ เช่น นิทาน เรื่องเล่าจากลัทธิเซน จ) เรื่องในประวัติศาสตร์ ฉ) เรื่องของคนที่มีพระไพศาล วิสาโล รู้จักหรือญาติโยมที่ท่าน

เรื่องเล่าทั้ง 6 ประเภทข้างต้นยังได้ทำหน้าที่ นำเข้าสู่เนื้อหาบทกรรมเทศนา เป็นเรื่องเล่าหลักของบทกรรมเทศนา และเป็นเรื่องเล่าแทรก ซึ่งมีความสำคัญแตกต่างกันคือ เรื่องเล่าหลักจะเป็นเรื่องเล่าสำคัญ โคร่งเรื่องมีความซับซ้อนกว่าเรื่องเล่ากลุ่มอื่น การบรรยายตัวละครและอุปสรรคของตัวละครมีความเด่นชัดกว่ากลุ่มอื่นเช่นกัน

## อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องเล่าในบทธรรมเทศนาผลการวิจัยได้สะท้อนว่า

ประการแรก การที่พระไพศาล วิสาโล นำเรื่องราวต่าง ๆ รอบตัวท่านมาบรรจุในบทธรรมเทศนาสะท้อนให้เห็นว่าท่านเป็นปราชญ์ (บาลี: พหุสสุต, จาก พหุคุณนาม + สฺ สุ ชาติ + -ต ปัจจัยในกริยาภิกตฺ) ซึ่งแปลว่า ผู้ได้สดับตรับฟัง (คือผู้มีความรู้มาก ผู้คงแก่เรียน) หมายถึง ผู้มีปัญญารอบรู้ ผู้รอบด้าน ผู้ศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาการมามาก ได้ยินได้ฟังเรื่องต่าง ๆ มาก และสามารถทรงจำไว้ได้เป็นอย่างดี จนนับได้ว่าเป็นผู้รู้ เป็นปราชญ์หรือความรู้จากการฟัง (Phra Thammakittiwong (Thongdee Suratecho), 2005) เพราะเรื่องราวที่นำมาเล่านั้นนอกจากจะเป็นเรื่องในศาสนาพุทธ เช่น ชาดก พุทธประวัติแล้ว ท่านยังนำเรื่องราวปัจจุบันที่ได้ยินได้ฟังมาประยุกต์กับหลักธรรมได้อย่างลงตัว นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าท่านเป็นผู้ติดตามเรื่องเรื่องราวปัจจุบันอยู่เสมอ ทำให้เนื้อหาของท่านมีความทันสมัยและร่วมสมัยกับผู้ฟัง

ประการที่สอง เรื่องราวที่ถูกนำมาเล่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในสังคมปัจจุบันและบางเรื่องอาจเกิดขึ้นใกล้ตัวผู้ฟัง เมื่อเรื่องมีความใกล้ชิดกับผู้ฟังทำให้ผู้ฟังตระหนักถึงพลังของหลักธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้กับเรื่องราวในชีวิตของตนเองได้

ประการที่สาม ผลการศึกษาพบว่า ภูมิหลังของพระไพศาล วิสาโลเป็นพระนักกิจกรรมและมีจุดยืนในเรื่องสันติวิธีเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง ทำให้บทธรรมเทศนาของท่านมักยกเรื่องราวที่แสดงความขัดแย้งของตัวละครทั้งภายในและภายนอก โดยหาทางออกด้วยสันติวิธี เช่น แนวคิดในการปฏิบัติตนในสังคมและรักษาจิตของตน สอดคล้องกับช่วงเวลาในการเทศน์เป็นช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้จิตใจของประชาชนอ่อนแอและต้องการที่พึ่งทางใจเพื่อกำลังใจเข้มแข็งต่อสู้และข้ามผ่านช่วงเวลาเลวร้ายนี้ได้ จึงทำให้บทธรรมเทศนาส่วนใหญ่มีจุดประสงค์เพื่อสร้างสภาวะสมดุลทางใจมากที่สุดนั่นเอง

## ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องเล่าในบทธรรมเทศนาเป็นการทำความเข้าใจศิลปะการสื่อสารธรรมะของพระภิกษุ ซึ่งแต่ละรูปมีแตกต่างกัน นอกจากนี้ ยังเป็นตัวอย่างแก่พระภิกษุรูปอื่นที่จะนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการเทศน์ประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่พระภิกษุทุกรูปที่จะนำเรื่องเล่ามาใช้ประกอบการเทศน์ เพราะนอกจากจะต้องมี “ชั้นเชิง” ที่แยบคายแล้ว ยังต้องเป็นผู้สะสมเรื่องราวต่าง ๆ ไว้มากจนสามารถนำมาใช้ได้ทันที เหมาะสม และเกิดผลสัมฤทธิ์

ที่มาและหน้าที่ของเรื่องเล่าในบทธรรมเทศนาของพระไพศาล วิสาโล

การศึกษาการนำเรื่องเล่ามาประกอบการเทศน์ของพระภิกษุรูปอื่นจะช่วยขยายพรมแดนความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าและวิธีการเล่าเรื่อง ซึ่งจะทำให้เห็นภาพกว้างของเรื่องเล่าและการเล่าเรื่องอันเป็นวัฒนธรรมการสื่อสารแบบมุขปาฐะของคนไทยและศาสนาพุทธ

นอกจากนี้ การศึกษาเรื่องเล่าของพระไพศาล วิสาโล ยังมีมุมมองการศึกษาได้อีกมากมาย อาทิ บทบาทของเรื่องเล่าในฐานะตัวแทนความคิดในสังคมไทย ความเชื่อในเรื่องเล่าของพระไพศาล วิสาโล เป็นต้น ซึ่งหากมีการศึกษาเพิ่มเติมก็จะทำให้เข้าใจระบบความคิดและมุมมองของท่านมากขึ้น

## กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยที่เห็นความสำคัญของการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์ และให้ทุนสนับสนุนการวิจัยนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี นอกจากนี้ ขอขอบคุณผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยที่สร้างบรรยากาศทางวิชาการเพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างผลงานทางวิชาการ อยู่เสมอ

## บรรณานุกรม

- Burusphat, S. (1994). *Discourse analysis: Institute of language and culture for rural development*. Mahidol University. [in Thai]
- Kaewthep, K. (2006). *Science of media and cultural studies*. Edison. [in Thai]
- Khunmathurot, S., & Suphassetthasiri, P. (2016). Stories of doctors and patients in Cheewajit magazine: Communicating about cancer. *Liberal Arts Journal Ubon Ratchathani University*, 12(1), 45–73. [in Thai]
- Laphawattanaphan, B. (2013). Telling stories about CSR. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal Humanities and Social Sciences*, 33(Special Issue), 430–443. [in Thai]
- Lokitsathaporn, S. (2016). *Political communication Pra Paisal Visalo: During 1983–2015* (Unpublished doctoral dissertation). Krirk University. [in Thai]
- Panyapong, S., Chaisri, A., Kwanmuang, S., & Chuai-upprakan, K. (2018). The role of monks in social development: A case study of Phra Paisal Visalo, Wat Pa Sukkhato, Kaeng Khro district, Chaiyaphum province. *Phimoldhamma Research Institute Journal*, 5(1), 118–134. [in Thai]
- Phra Thammakittiwong (Thongdee Suratecho). (2005). *Dictionary for the study of Buddhism: Kham wat series*. Wat Ratcha Orasaram. [in Thai]
- Prasannam, N. (2017). Prosthetic memory: The afterlives of "Mhom" in memory culture and screen culture. In N. Prasannam (Ed.), *Tell-tales: Essays in honor of soranat tailanga* (pp.239–268). Kasetsart University. [in Thai]
- Satharn, P., & Sothip, M. (2015). Content and language strategies in the writings of Phra Phaisan Wisalo. *Journal of Graduate Study in Humanities and Social Sciences*, 4(2), 1–32. [in Thai]
- Somdet Phra Buddhaghosacharya. (2019). *Bhuddhadham*. n.p. [in Thai]
- Somdet Phra Buddhaghosacharya. (2021). *Dictionary of Bhuddhism*. n.p. [in Thai]

- Tailangka, S. (2003). *The science and art of storytelling* (2nd ed). Thammasat University Press. [in Thai]
- Visalo, P. (2011). *Truely happiness*. Bhudika. [in Thai]
- Visalo, P. [Sukjai]. (2016a, October 10). *Pass the pain with mindfulness*. [Podcast]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=rHGbi94EPzc&t=45s> [in Thai]
- Visalo, P. [Sukjai]. (2016b, October 12). *Don't make his problem our problem*. [Podcast]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=ApdEfBqNt1Q&t=95s> [in Thai]
- Visalo, P. [Sukjai]. (2016 c, November 29). *Open your mind to accept the truth*. [Podcast]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=M5s0FL1u-AQ&t=92s> [in Thai]
- Visalo, P. [Sukjai]. (2016d, December 27). *Subjects not taught at school*. [Podcast]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=72QJ79IAyrl&t=51s> [in Thai]
- Visalo, P. [Zen Sukato]. (2018 a, September 6). *Don't procrastinate*. [Podcast]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=Va3mxplxOxw&t=53s> [in Thai]
- Visalo, P. [Zen Sukato]. (2018 b, November 5). *Put it down and let it cool*. [Podcast]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=GW6HVp9mQy4&t=57s> [in Thai]
- Visalo, P. [Zen Sukato]. (2020a, June 20). *Nothing is perfect*. [Podcast]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=LToB0GJNxGc&t=51s> [in Thai]
- Visalo, P. [Zen Sukato]. (2020b, November 6). *Something more valuable than wealth*. [Podcast]. Youtube. [https://www.youtube.com/watch?v=HvOkGI\\_YaBo&t=42s](https://www.youtube.com/watch?v=HvOkGI_YaBo&t=42s) [in Thai]
- Visalo, P. [Zen Sukato]. (2021a, January 15). *This too shall pass*. [Podcast]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=1tAz6bhcbos&t=628s> [in Thai]
- Visalo, P. [Zen Sukato]. (2021b, August 7). *Let oneself on with knowingly*. [Podcast]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=ZRpd1N9YNn8&t=36s> [in Thai]
- Visalo, P. [Zen Sukato]. (2021c, September 21). *Prepare yourself when your identity changes*. [Podcast]. Youtube. [https://www.youtube.com/watch?v=RU2Syf\\_n2o0](https://www.youtube.com/watch?v=RU2Syf_n2o0) [in Thai]

Vitthayanon, A. (n.d.). *Narrative therapy: Introduction and implication for mood disorders*. [http://medi  
nfo2.psu.ac.th/psychiatry/elearning/document/Narrative%20therapy%202.pdf](http://medi<br/>nfo2.psu.ac.th/psychiatry/elearning/document/Narrative%20therapy%202.pdf) [in Thai]